

Гук [дз'] і яго абазначэнне на пісьме

Dz dz

103. Разгледзьце малюнак. Прачытайце сказы.

Звініць званок. Дзеці вітаюць настаўніцу.

Пры дапамозе гук [дз'] пакажыце, як звініць
званок.

Завяжы вузюлок!

У беларускай мове гук [дз'] абазначаецца
дзвюма літарамі *д* і *з*.

104. Запішыце спалучэнні літар, словы.

дз дзі дзя дзю дзе
дзеці людзі Dz Dzіма

105. Прачытайце словы. Які гук абазначаюць выдзеленыя літары?

дзень	дзякуй	людзі
дзянькі	падзяка	дзеці
Дзіма	Дзіна	Дзяніс

Запішыце слова, якім мы выказваем падзяку іншым людзям.

106. Паслухайце верш.

Як калі вітацца

Добра вывучыла Ганка,
як заўжды вітаць людзей:
«Добрай раніцы!» — уранку,
ну, а «Добры дзень!» — удзень.
Прыйдзе вечар — «Добры вечар!»
і «Дабранач!» — перад тым,
як у цёплы ложак легчы
і да ранку спаць у ім.

А. Зэкаў.

Якімі словамі трэба вітаць людзей? Што трэба гаварыць перад сном?

Прачытайце верш. Правільна вымавіце словы з гукам [дз'].

107. Прачытайце прыказку. Які настрой ствараюць у людзей ветлівыя словы?

Ласкавае слова — што дзень ясны.

Вымавіце слова з гукам [дз’]. Назавіце па парадку гукі ў гэтым слове. Спішыце прыказку.

108. Прачытайце.

Добры дзень, лужок квяцісты, гаманлівы, галасісты! (*Н. Галіноўская.*)

Спішыце. Падкрэсліце слова, у якім вымаўляецца гук [дз’].

109. Прачытайце словы. Які гук абазначаюць выдзеленыя літары?

адзін

абходзіць

Надзя

гадзіна

выходзіць

Уладзік

гадзіннік

прыходзіць

Федзя

ідзе

дзеваць

дзесяць

Якія словы пачынаюцца з гука [дз’]?

110. Прачытайце скорагаворку. Якое слова ветлівасці сустрэлася ў ёй? Які асаблівы гук беларускай мовы ёсць у ім?

Авечкі чарнявыя,
авечкі бялявыя,
дзякуй вам за спаднічкі,
дзякуй за рукавічкі.

Н. Галіноўская.

Рм Уявіце, што ў вас перастала пісаць ручка або затупіўся аловак. Да каго вы можаце звярнуцца па дапамогу? Якія словы трэба выкарыстаць, каб вам не адмовілі ў просьбе? Разыграйце размову з суседам па парце.

111. Прачытайце верш. Чаму школьны званок параўноўваецца з жаўруком?

За парты зноў паклікаў нас
званок — жаўрук вясёлы.

Дзень добры, родны светлы клас!

Дзень добры, школа!

Л. Чыркунова.

Назавіце словы ветлівасці, якія сустрэліся ў вершы. Запішыце сказы з імі.

Рм Назавіце па-беларуску асеннія месяцы. У які месяц восені пачынаецца навучальны год?

112. Дапоўніце сказы патрэбнымі словамі.

1. Стаіць сонечны асенні ... .
2. ... ідуць у школу.
3. Іх сустракае настаўніца ... .
4. Яна вітае іх: «Дзеці, ...!»

С л о в ы д л я д а в е д к і: *дзеці, дзень, добры дзень, Надзея Дзмітрыеўна.*

Назавіце ў сказах словы з гукам [дз’].

Запішыце два сказы на выбар. Падкрэсліце словы, у якіх вымаўляецца гук [дз’].

Рм Назавіце тых вучняў свайго класа, у імёнах якіх ёсць гук [дз’].

113. Палічыце ад 1 да 10. У назвах якіх лікаў ёсць гук [дз’]?

РМ У колькі гадзін пачынаюцца заняткі ў школе?

114. Навучыцеся правільна вымаўляць скарагаворку. Назавіце словы з гукам [дз’].

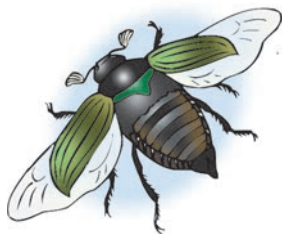
Дзьмухнула на дзьмухавец Ларыса — і адразу дзьмухавец стаў лысы.

А. Зэкаў.

Гук [дж] і яго абазначэнне на пісьме

Дж дж

115. Разгледзьце малюнак.

Паспрабуйце пры дапамозе гука [дж] паказаць, як гудзе жук.

Завяжы вузлук!

У беларускай мове гук [дж] абазначаецца дзвюма літарамі **д** і **ж**.

116. Запішыце спалучэнні літар, словы.

Дж джа джэ джо
джу джы джала жаджу

117. Прачытайце словы. Правільна вымавіце гук [дж].

дажджы	дажджлівы	джала
дожджык	ураджай	джа́ліць
дажджынка	ураджайны	джэм

Назавіце літары, якімі абазначаецца гук [дж].

Гаварыце правільна _____

даж[дж]ы — до[шч].

118. Прачытайце. Запомніце і праверце народныя прыкметы.

Ластаўкі нізка лётаюць — будзе дождж.

Многа рабіны — восень дажджлівая, ма-
ла — сухая.

Спішыце адзін сказ на выбар. Падкрэсліце спалучэнне літар **дж**.

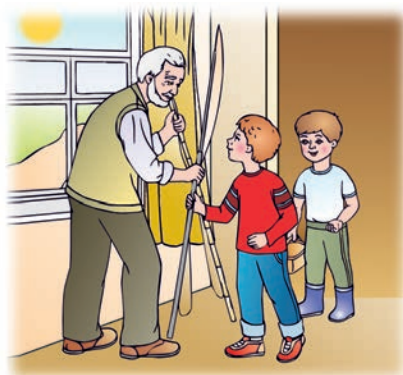
119. Прачытайце часткі тэксту. Пастаўце іх у патрэбнай паслядоўнасці.

Бабуля не пусціла хлопчыкаў у лес.

— Ластаўкі нізка лётаюць — хутка будзе дожджык, — сказала яна.

Быў сонечны дзень. Дзед з Міхаськам перабіралі вуды, калі прыбег Федзя. Ён паклікаў Міхаську па грыбы.

А дзядуля падвёў хлопчыка да акварыума.

— Калі рыбка па паверхні вады плавае, будзе дожджык, — сказаў ён. — Прырода — жывы барометр.

барóметр — тут: *наказчык змен надвор'я*

Пра якія народныя прыкметы вы прачыталі?
Знайдзіце ў тэксце словы з гукамі [дз'], [дж].

120. Прачытайце верш. Знайдзіце і прачытайце словы, у якіх вымаўляюцца гукі [дз'], [дж], [р], [ц'], [ў].

Божая кароўка,
што заўтра будзе —
дожджык ці пагода?
Пень ці калода?
Пагода — ляці.
Дожджык — сядзі!

Выпішыце словы з гукамі [дз'], [дж].

121. Прачытайце. Спішыце адзін сказ на выбар. Падкрэсліце літары, якія абазначаюць гукі [дз'], [дж].

Без дажджу і трава не расце.
У маі дажджы — будзе ўраджай.